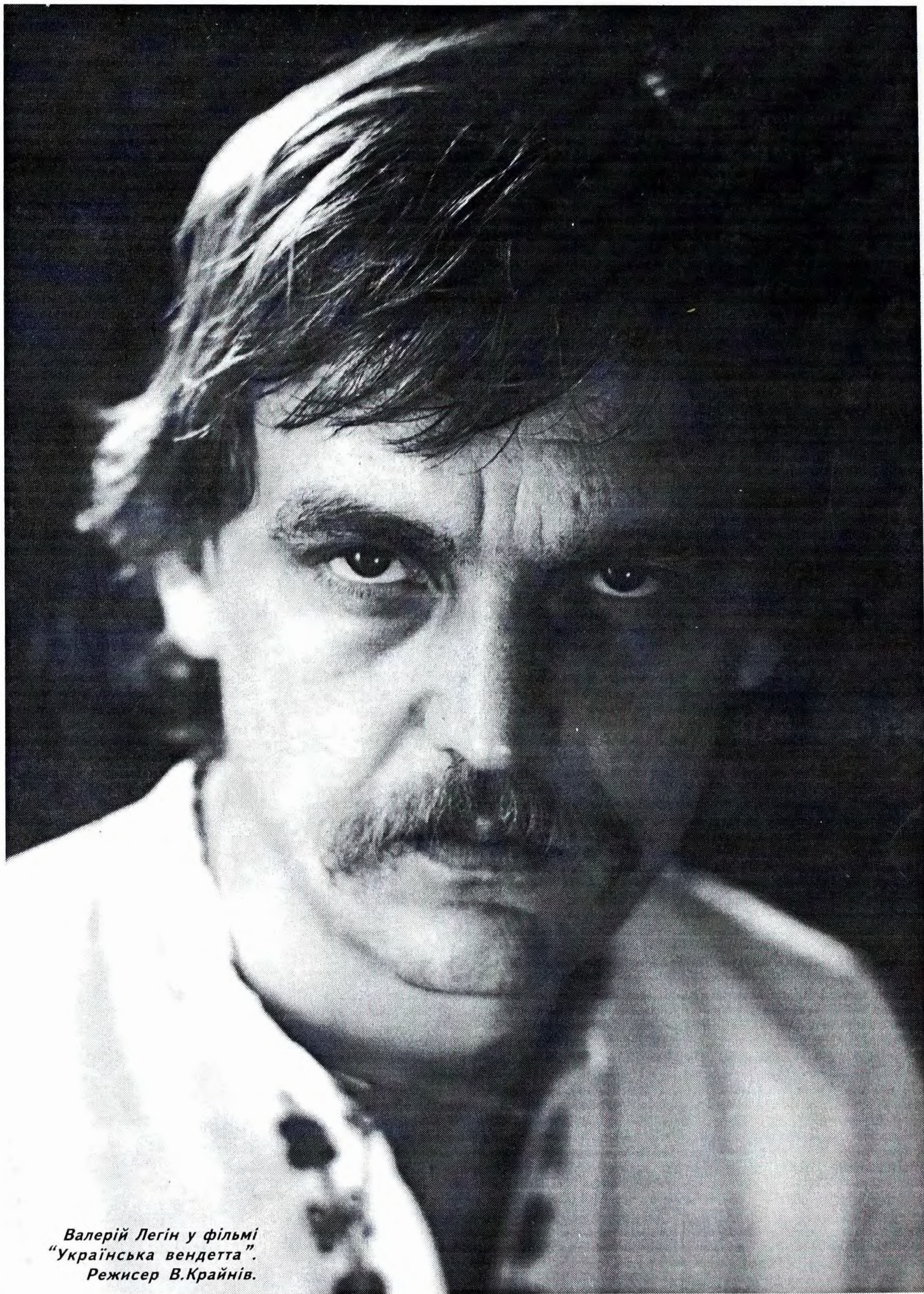

Валерій Легін у фільмі
"Українська вендетта".
Режисер В.Крайнів.

Валентина СТРИЛЕЦЬ

Легінь

Років двадцять тому на Хрещатику поблизу Бесарабки, біля корпусу театального інституту, що розмістився над овочевим і хлібним магазинами, можна було побачити довготелесого юнака в художньо залатаних власноруч джинсах, старій гімнастерці з вишитим англійською написом “Червона армія сильніш за всіх”, шкіряному колеті дон-Жуана, з легким довгим білявим волоссям, перехопленим обручем-косичкою. Цей фрукт і ранній овоч, в майбутньому заслужений артист України, звався Валерій Легін. Студент випускного російського курсу акторського факультету входив у образ “учня дявола” з однойменної п’єси Бернарда Шоу - Річарда Дадлжена.

А простіше - напівсироті з шахтарського міста Червонограда на Львівщині не було в що одягнутися, жилося впроголодь. Зате буяла фантазія, світилася романтична душа і яскрава креативність, нестандартність мислення. Так і з’явилися речі в його гардеробі: колет - з інститутської костюмерної, від сердечної Клавдії Дмитрівни Беби, гімнастерка була... Амвросія Бучми, так-так, того самого славетного українського актора. До його дому Валерій приліпився через свого першого мистецького вчителя режисера Олександра Заболотного, який незадовго перед тим одружився з онукою Бучми.

Десять років перед тим Олександр Самсонович керував юнацьким театром “Мрія” червоноградського Палацу культури шахтарів і очолював там же дитячий сектор. Звідти вийшло в широкий світ чимало цікавих людей і, зокрема, акторами стали Анатолій Петров та Валерій Легін.

Валерка, як і багато хто з червоноградської шпани, прийшов до Палацу у

дванадцять років. Спочатку заради велосипедних і туристичних походів. Та йому поталанило. Тут, як і згодом в театральному інституті, він зустрівся з “педагогікою допомоги”. Старші керівники хлопчачої долі, на відміну від пануючої тоді в радянській школі “педагогіки навчання”, дресури, духовної муштри, намагалися не нав’язувати дитині знання і навички, а відштовхувались від її індивідуальності, розвивали цікавість до нового, самостійність рішень і відповідальність вчинків. Не забороняли і не кричали, а терпляче спрямовували особистість через ситуації, через власний приклад, через ставлення кола товаришів.

Так і Легіну прощались і дозволяли ночівлі на дереві у самотійно влаштованому гнізді, власноруч пофарбована чорна сорочка (тоді це був шок), саморобна електрогітара, випиляна з дверцят шафи і багато чого подібного. Так гартувалася особистість, здатна до творчості, до сміливої самостійності і нестандартності.

Помалу цікаве, духовно та інтелектуально насичене життя дитячого сектора Палацу культури втягло Валерку і крок за кроком вивело хлопця на сцену. Спочатку в концерти, святкові літературно-ігрові програми і новорічні ранки, а потім і у справжнісінькі вистави - “Ей, ти, здрастуй!”, “Три шпаги на трьох” та інші.

Діти-актори, як правило, не перевтілюються в образ персонажа, вони грають себе в запропонованих обставинах ролі. Але коли п’ятнадцятирічний Легін грав хитруватого, скнаристого і відлюдкуватого маленького мужичка Петруху в “Трьох шпагах...”, здавалось, що і сам хлопчина такий - куркулястий і закритий. А це було граничне

Сцена з вистави Київського Молодіжного театру “Стіна” за Ю.Щербаком. Варвара Репніна - Галина Стефанова, Шевченко - Валерій Легін. Фото М.Сачка.

занурення в інший характер, ототожнення себе з героєм, те, що професійною мовою зветься перевтіленням. Щирість і повнота проникнення Валерія в свого персонажа, притаманні йому як артисту, виявились ще в дитячих ролях. Так, коли львівське телебачення, тоді ще в прямому ефірі передавало композицію червоноградських “мрійників” про Гайдара, Легін в уривку з “Долі Барабанщика” продемонстрував на репетиціях таку емоційність, що на “тракт” швиденько підключили додаткову камеру, аби вловити в кадр його справжні сльози. І вловили.

Ці щасливі моменти мистецької істини, не раз пережиті підлітком на сцені червоноградської “мрії”, дали йому сили і сміливість стати “виродком” в нормальній робітничій сім’ї, пірнути у вир примар, інших життів, перетворень, несправжньої правди - в світ театру.

На сцені Легін може бути діаметрально протилежним. А в житті Валерій відкритий, щирий, товариський, щедрий, сердечний. Любить пиво, каву, дружину Світлану, з якою брав шлюб у білому фраці Голохвастого першого

квітня, в день свого народження, сина Андрія-ліцеїста і вірних друзів.

А Річард, учень диявола, у Легіна таки вийшов. Романтично-іронічний, гострий в реакціях, значущий особистісно. Власне, ця дипломна робота була заявкою на власний стиль актора-професіонала. Склався цей стиль з різних цеглинок. Творчу індивідуальність, підготовлену до фахової освіти, до саморозвитку і нестандартного мислення, цю первинну базу мистецької особистості викохав червоноградський юнацький театр "Мрія". В інституті незаперечним авторитетом у відкритті таємниць професії був народний артист Микола Миколайович Рушковський, керівник російського курсу. Технологію акторського ремесла прискіпливо, уважно і вимогливо, не пропускаючи жодних дрібниць і весь час ускладнюючи завдання, прищеплював видатний режисер Микола Олексійович Соколов. Сучасну загостреність, ритмову основу образів формували у студентах відомий актор театру і кіно, молодий тоді Олександр Парра.

Чарівна "Дуся" - Євдокія Олексіївна Герасимова ставила хлопцеві з Волині-Львівщини вишукану російську вимову. А Зінаїда Григорівна Зінюк - голос. Щоправда, співати Легін так і не навчився, але слух розвинув і модуляції інтонації в нього багаті і виразні. Пластичність, промовистість тіла тренував педагог з танцю, народний артист, видатний танцівник українського балету Федір Миколайович Баклан...

Валерій Легін глибоко і широко шанує своїх вчителів. Про когось береже вдячну ніжну пам'ять, комусь став молодим другом, а нині і сам з цікавістю та азартом пробує себе в театральній педагогіці - веде "Театральну вітальню" при Українському гуманітарному ліцеї Київського університету.

Кинутий долею з інститутського берега в глибини і вири професійного театру, Валерій вже добряче вмів плавати і сміливо полинув назустріч хвилям життєвого моря.

Спочатку в Білорусі, в Могильовському обласному драматичному театрі (російськомовному), куди його запросив головний режисер, молодий і талановитий Юрій Павлович Мироненко, що згодом трагічно загинув. В середині сімдесятих Ю. Мироненко сповідував у мистецтві насичену образами

умовність, пружний темпоритм і психологічну точність акторського малюнка. Легін відразу почав грати у нього крупні ролі у виставах "За все хороше - смерть" Р.Ібрагімбекова, "Інтерв'ю в Буенос-Айресі" Г.Боровика, "Орфей спускається в пекло" Т.Уільямса.

Після успішних гастролей театру у Мінську Юрій Мироненко очолив білоруський театр юного глядача і забрав з собою туди трьох акторів - свою опору. Серед них Валерія Легіна. Довелось артистові опановувати білоруську мову. Ось де згодились інститутські уроки вокалу. Мову вчив по віршах, вловлюючи її мелодику. Досі чарівно читає напам'ять поезії Янки Купали і колоритно розповідає білоруські анекдоти.

В мінському ТЮГу захоплено грав у виставі "Бембі" - весь у мотузках і канатах, що позначали лісові хащі, пастки і лови. Але його олень Гобо був земний і конкретний в цій умовності. Такий собі добровільний раб, чим навіть викликав жалість.

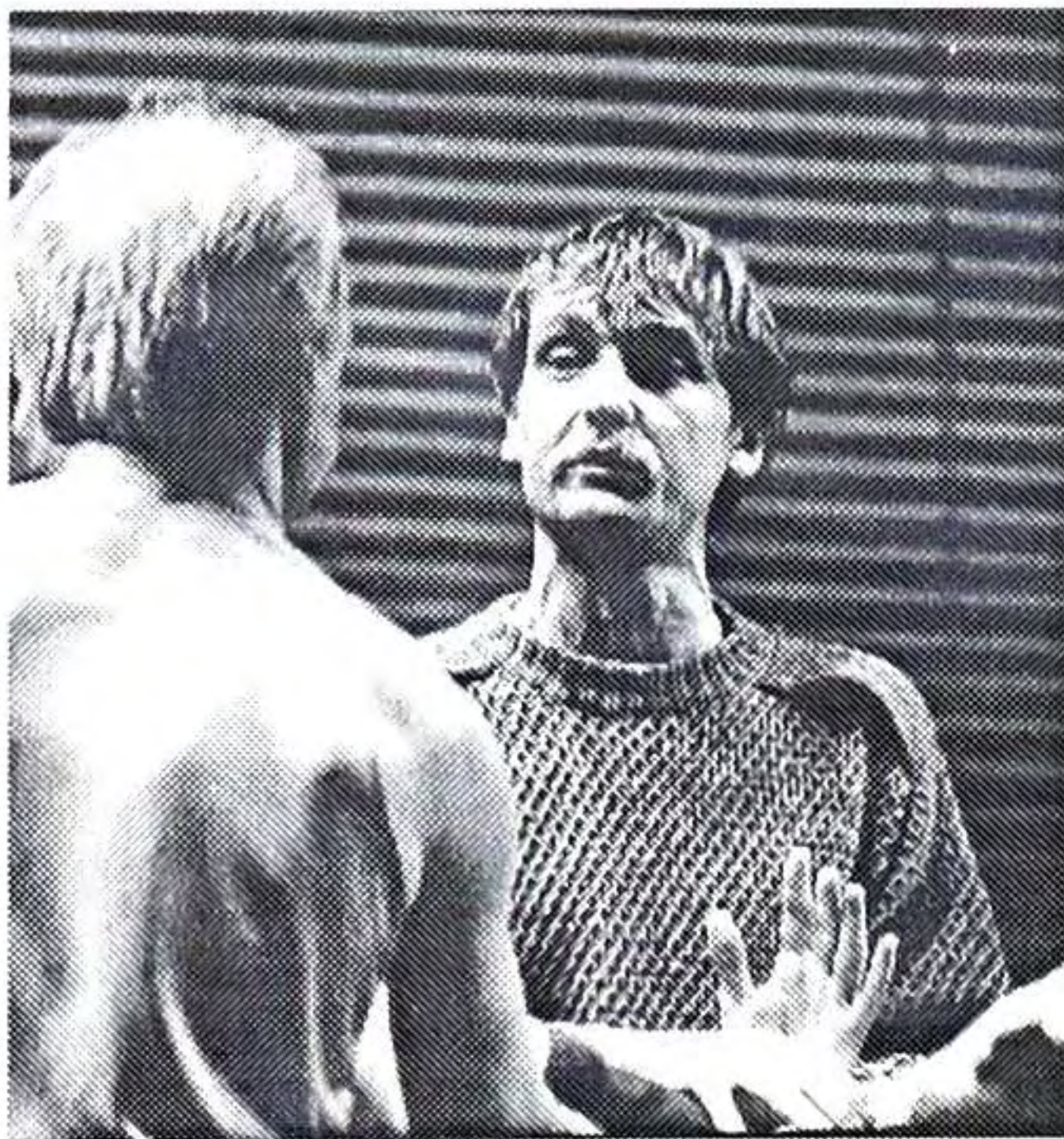
Та в Мінську Валерій працював недовго. В кінці сімдесятих у Києві розпочалось формування нових театрів і він поринув у цей процес. Врешті став провідним актором Київського Молодіжного театру, сформованого його червоноградським вихователем Олександром Заболотним. І в першій же виставі КМТ "З весною я до тебе повернусь" О.Казанцева Легін зіграв юного Павку Корчагіна, закоханого, рвучкого, несподівано ніжного, зачудованого життям...

Несподіваність акторських рішень

В.Легін у виставі Київського Молодіжного театру

"Політ над гніздом зозулі".

Фото М.Сачка.

Легіна йшла не тільки від режисерів (а пізніше і зовсім не від них), а від самої індивідуальності артиста, від його власних бачень і почувань. Адже мистецьке дитинство його припало на відлигу шістдесятих. Нехай через дорослих, через їх дозволи, через обопільну повагу людської гідності незалежно від віку і посади, через оновлення мистецької мови дійшов і до підлітка Валерки Легіна ковток свободи. Запалив душу хлопцеві, дав відчутти солодкий смак мислити, діяти, вестися незалежно, самотійно, не в шерензі, а власним кроком, не в ногу, а поза-такт, не як усі, а як я сам.

Олександр Заболотний культивував це в своїх учнях в Червонограді, посів цю позицію і в Молодіжному театрі. Це в його трактуванні комедія "За двома зайцями" (на афіші стояло прізвище іншого режисера) набула трагічного забарвлення у фіналі. І Легін-Голохвастий був таки справді елегантний і якийсь жалісно-дивакуватий, ніби світився в ньому зачарований благородний принц крізь потворну машкару.

А потім була легендарна, підтримана керівником театру самотійна робота групи акторів КМТ на чолі з режисером Марком Нестантинером і артистом Григорієм Гладієм - "Стійкий принц" Кальдерона.

Були тренажі за Єжи Гротовським і Джуліаном Бекон. Було п'янке відкриття нових творчих технологій, відчуття нових сил в самому собі, натхненний злет до мистецької високості... на який наступили і розчавили компартійні обережники, ідеологічні наглядачі соціалістичного табору. Розгром вистави "Стійкий принц" і досі відлунує в творчій долі театру і учасників дійства.

Але Валерій Легін вдячний цьому світлому і трагічному досвіду. Бо здолав вищий мистецький шабель професіоналізму. І не його вина, що згодом цей дорогоцінний багаж майже не запитувався іншими режисерами. Актор користувався ним для себе, для власної роботи над роллю.

В "Стійкому принці" в ролі короля маврів гнучкий і рухливий В.Легін перетворився на статую, на монумент самому собі, на уособлення абсолютної влади. Кожен жест, поворот голови разом з плечима, поза, ракурс набули в ньому значущості й зловісної сили. Не-

здолання стійкість принца Фернандо (Г.Гладій) наштовхувалась на нездоланну камінну стійкість Короля. Їхній конфлікт насичувався трагічним антагонізмом, і чим більше оголювався і зав'язувався в неймовірну пластику закатований Принц, тим більше кам'янів і важчав Король. Лише опущені руки пульсували кулаками, лише зиркоочей вивергав блискавки і гуркотів низами голос, стримуючи вулканічну магму пристрастей, що поривалася затопити і знищити супротивника і його самого.

Робота Легіна в "Стійкому принці" дала артистові енергетичний і професійний заряд на всю подальшу творчість. Відкритий романтизм юності актора і його персонажів змінився зрілою стриманістю. Шалений вогонь внутрішнього життя героя відтепер поймався жарким попелом скепсису і волі. І лише інколи вихоплюється протуберанцем відкритого почуття, щоб знову увібратися в береги характеру і долі. Такими були найбільш визначні образи, створені Валерієм Легіним на сцені КМТ: ніжний і шалений, мудрий і нерозсудливий страдник Поет (Шевченко) у виставі "Стіна" Ю.Щербака; пристрасний і чуйний паливода Мак-Мерфі ("Політ над гніздом зозулі" К.Кізі); весь у собі, затятий в амоку кохання, знервований Олексій Гордий ("Пригвождені" В.Винниченка); внутрішньо напружений, зовні розкутий, особистісно значущий Генрі, директор мандрівної трупи ("Ігри в замку Ельсінор" Р.Стратієва); якийсь наче мертвий, наче порожня людська оболонка Абольянінов ("Зойчина квартира" М.Булгакова).

Та й у нещодавній прем'єрі КМТ "Войцек" Г.Бюхнера - якби не наростаючий потік душевної магми Войцек-Легіна у фіналі, завершений вибухом вбивства ним Марії, вистава, мабуть, розчарувала б.

В героях Валерія Легіна завжди відчувається щось недовисловлене, проглядаються приховані шари змісту їхньої людської особистості, якась глибинна таїна. А це завжди інтригує і заворожує глядача. Так і в ролі Поцо у виставі Експериментального театру на базі Києво-Могилянської академії "Чекаючи на Годо" класика-абсурдиста С.Беккета, куди Легіна покликав його червоноградський друг, теж "мрійник" Анатолій Петров, зійшли-

ся взаємовиключні протилежності. І висловив їх Легін через безліч дрібних, але промовистих деталей, акторських пристосувань, що засвідчило віртуозність його професіоналізму.

Поцо у Легіна однозначно страшний і жалюгідний, тиран і раб. Він чимось схожий на фашиста (шкіряне пальто, статура) і на його жертву (зламанисть рухів, благальність інтонацій). Актор майже не піднімає очей, але коли ви впіймаєте його погляд, в ньому вразить постійне тривожне запитання: - Поцо? По-польськи - навіщо? Навіщо доля так грається з людиною? Навіщо йому такий важкий і ганебний тягар життя?

Сучасний актор столичного театру рідко тепер не стикається з кінематографом і телебаченням. Зустрівся з ним і В.Легін. З телебаченням ще в дитинстві, у Львові, де червоноградські "мрійники" показали кілька програм. Потім був поштар Печкін у передачі "На добраніч, діти!" Тепер озвучує телесеріали ("Даллас" та інші).

Від телебачення плавно перейшов у кіно. Дебютував на Укртелефільмі у ролі спокусника-москаля у "Наймичці" за Т.Шевченком. Потім було "велике кіно" - щось про шахтарів і перехідний прапор. Знявся в ролі гострого на язик і реакції водія-випробувача у фільмі інститутського однокурсника Ігоря Чернецького "В тій царині небес". Кілька фільмів зробив у Біло-

Актор Валерій Легін.

русі, серед яких особливо цінує "Свічу" та "Хрест милосердя".

А Борис Савченко, приступаючи до серіалу за Іваном Франком "Для домашнього вогнища", саме Легіну запропонував головну роль Антося Аграновича. Та Валерій випросив собі у нього іншу роль - барона Редліха. "Моя", - сказав він. Чому його? Може, тому, що в бароні зійшлося все те, чим живе у творчості - романтична чистота і стримана вибуховість, неординарна особистість і рух по лезу бритви...

Останнім часом В.Легіну і в театрі, і в кіно стало якось тоскно, нецікаво. А він запалюється лише тоді, коли цікаво. Коли є драматургійний матеріал, в який можна пірнути з головою без ризику зламати шию в сюжетній міліні. Коли є режисерське рішення - ясне і складне.

Кожна нова роль починається для Валерія Легіна з боязні. Зі страху перед невідомим, нерозгаданим. Долати цей страх, обживати долю персонажа, його думки, почуття, мотивації - захоплюючий процес. Але долати його краще з режисером.

Була у Валерія Легіна плідна співпраця з цікавими постановниками - О.Заболотним, М.Соколовим, Ю.Мироненком, М.Нестантинером, Л.Танюком, В.Оглобліним, О.Дзекунном, Б.Савченком. Але останнім часом, залишившись, практично, без режисури, актор тікає в себе, шукає опори в собі, у власній логіці і досвіді. І це ставить, буває, В.Легіна в центр вистави, бо за ним цікаво спостерігати, його вистачає на значущість і змістовність образу. Але це так втомлює душу...

У житті, як на довгій ниві, - буває всякого. Були й у В.Легіна помилки і відступи, невдачі і бздури. І робота заради заробітку, і нездійснені мрії. Але були й цікаві ролі, і яскраві режисери, і вдячний глядач, і визнання, і доленосні зустрічі. Був і є він сам.

Головне в акторові Легіні - де б він не працював, що б не робив, він творить чесно, без халтури, з повною віддачею, високопрофесійно і совісно. Просто йому соромно показатись на люди інакше.

"Мертві бджоли не гудуть", - улюблений і універсальний жарт Валерія Легіна - легіня сучасного українського акторського мистецтва.

Таки не гудуть.